

О. ХЕНРИ

МАМОН И АМУР

Превод от английски: Тодор Вълчев, 1993

chitanka.info

Старият Антъни Рокуол, някогашен фабрикант и притежател на патента за сапуна „Еврика“, погледна през прозореца на библиотеката в разкошната си къща на Пето авеню и се усмихна. Съседът му отдясно, аристократът и клубен член Дж. ван Шуйлайт Съфък-Джонс пристъпи към чакащия го автомобил, като бърчеше презрително нос към скулптурата в стил ренесанс, която красеше фасадата на сапунения палат.

— Дърто снобско чучело, което за пет пари работа не върши — промърмори бившият крал на сапуна. — По-добре да си гледа замръзналите кокали, иначе скоро ще го приберат в музея на Едема. През лятото ще боядисам фасадата в червено, бяло и синьо, да видим ще си вири ли тогава холандския нос.

След това Антъни Рокуол, ненавиждал цял живот звънците, отиде до вратата на библиотеката и се провикна „Майк!“ със същия глас, от който някога падаха късове от небето над канзаските прерии.

— Кажи на сина ми да се отбие при мен, преди да излезе — нареди той на притичалия слуга.

Когато младият Рокуол влезе в библиотеката, старият остави вестника си, погледна го с изражение на добродушна строгост върху едрото си гладко червендалесто лице и прокара пръсти през бялата си грива, а с другата ръка подрънна ключовете в джоба си.

— Ричард, колко плащаш за сапуна, с който се миеш? — попита Антъни Рокуол.

Ричард, който само преди половин година се беше прибрал от колежа, се постресна. Още не беше свикнал да се оправя с баща си, способен всеки миг да изтърси нещо неочаквано — като момиче на първия си прием.

— Струва ми се, шест долара дузината, татко.

— А за един костюм?

— Обикновено около шейсет долара.

— Това е то джентълмен! — отсече Антъни. — Чувал съм, че някои млади аристократи хвърлят по двайсет и четири долара за дузина сапун и повече от сто за костюм. Ти разполагаш с не по-малко пари от тях, но все пак се придържаш към това, което е умерено и скромно. Самият аз употребявам старата „Еврика“ — не само от сантименталност, а защото това е най-качественият сапун. Когато плащаш повече от десет цента за един сапун, купуваш само лош

аромат и обвивка. А петдесет цента е друго, напълно прилично за млад човек на твоите години, с твоето положение и състояние. Както казах, ти си джентълмен. Казват, че са нужни три поколения, за да се създаде един джентълмен. Така беше някога. Сега това се постига с пари, и то много по-лесно и бързо. Сега парите те правят джентълмен. Бога ми, та и самият аз съм почти джентълмен. Аз съм кажи-речи толкова неучтив, неприятен и невъзпитан, колкото двамата холандци отляво и отдясно, които съм не ги хваща, понеже купих парцела помежду им.

— Има неща, които с пари не се купуват — отбеляза доста унило младият Рокуол.

— Какви ги говориш! — възрази обиден Антъни. — Аз винаги съм разчитал на парите, само на тях. Прочетох цялата енциклопедия, да търся нещо, което не може да се купи с пари. Няма и няма; другата седмица ще взема и приложението. Аз съм привърженик на парите и край. Я ми кажи какво не може да се купи с пари.

— Преди всичко място във висшите кръгове на обществото — отвърна пораздразнен Ричард.

— О, така ли? Виж ти! — прогърмя радателят на корените на злото. — Кажи ми тогава къде щяха да бъдат твоите висши кръгове, ако на предтечата на най-големите богаташи не му бяха стигнали пари да се добере до Америка?

Ричард въздъхна.

— За това исках да си поговорим — каза старият вече по-меко. — За това те и повиках. С тебе става нещо, момче. Забелязвам го от две седмици. Я изплюй камъчето. За двайсет и четири часа аз мога да доставя двайсет и четири милиона, да не говорим за имотите. Ако нещо те човърка, „Рамблър“ стои под пара на пристана и за два дена може да те достави на Бахамските острови.

— Почти позна, татко, не си далеч от истината.

— Е, и как се казва? — попита хитро Алтъни.

Ричард закричи напред-назад из библиотеката. Грубоватият баща прояви достатъчно загриженост и съчувствие, за да предизвика доверието на сина.

— Защо не й направиш предложение? — попита старият. — Тя ще умре от радост. Състоятелен си, хубав си, момче за чудо и приказ. И ръцете ти са чисти, не са изцапани с пяна от „Еврика“. Завършил си и колеж, но това едва ли я интересува.

— Все нямам сгоден случай — въздъхна Ричард.

— Ами намери го — каза Антъни. — Изведи я на разходка в парка или идете на излет, а може да я изпратиш и от черквата до дома. Случай! Дрън-дрън!

— Ти не познаваш това общество, татко. Тя е една от двигателните му сили. Всяка минута от времето ѝ е разпределена дни отнапред. Но аз не мога да живея без това момиче, татко, без нея този град не е нищо повече от вмирисано блато. Не мога и да ѝ пиша, просто не съм в състояние.

— И таз добра! — възкликна старият. — Нима искаш да кажеш, че при всичките пари, които ти давам, ти не можеш да я накараш да ти отдели барем час-два?

— Много дълго отлагах, а сега вече е късно. Вдругиден тя заминава за Европа и ще остане там две години. Можем да се видим само утре вечер, и то само за няколко минути. В момента тя е на гости у леля си в Ларчмънт. Там не мога да отида. Но се разбрахме да я посрещна на Централната гара в осем и трийсет. Оттам препускаме на галоп по Бродуей до театър „Уолак“, където ще ни чака майка ѝ с останалата компания. Мислиш ли, че през тези пет-шест минути тя ще има възможност да слуша моите признания? Не, разбира се. А какви са изгледите да ѝ се обяснявам в театъра или след представлението? Никакви. Не, татко, това е един възел, който твоите пари не могат да разплетат. С пари не можеш да купиш и минута време. Ако можеше, богатите щяха да живеят по-дълго, нали? Не виждам никаква надежда да поговоря с госпожица Лантри преди заминаването ѝ.

— Добре, мойто момче — каза весело старият Антъни. — Хайде сега върви в своя клуб. Радвам се, че не си болен. Само не забравяй от време на време да палиш някоя и друга свещ пред олтара на великия бог Мамон. Казваш, време с пари не се купува. Разбира се, не можеш да си поръчаш вечност, да ти я опаковат и да ти я доставят у дома за еди колко си долара. Но аз съм виждал колко изподрани са ходилата на стареца Хронос от тичане по златните залежи.

Същата вечер при брат си Антъни, който четеше вечерния вестник, пристигна леля Елен, кротка, сантиментална, понабръчкана, пребогата, и с въздишка подзе разговор за страданията на влюбените.

— Всичко това вече го чух от самия него — прозина се брат ѝ Антъни. — Казах му, че банковата ми сметка е на негово

разположение. Тогава той започна да отрича ползата от парите. Парите няма да помогнат, казва. Етикецията на висшето общество не можеш я помръдна и с цял впряг милионери — такива ми ги наговори.

— О, Антъни — въздъхна леля Елен, — безсмислено е да придаваш такова значение на парите. Богатството е нищо, когато става дума за истинска любов. Тя е всесилна. Да ѝ се беше обяснил по-рано. Едва ли би отказала на нашия Ричард. Боя се, че сега вече е късно. Няма да има възможност да поговори с нея. А ти с всичкото си злато не можеш да дадеш щастие на сина си.

В осем часа на другата вечер леля Елен измъкна от калъфче, проядено от молци, старинен златен пръстен и го поднесе на Ричард.

— Сложи го още сега, Ричард — помоли го тя. — Той ми е подарен от майка ти. Тя казваше, че носи щастие в любовта. Заръча ми да ти го предам, когато си намериш lika-прилика.

Младият Рокуол взе почтително пръстена и го опита на малкия си пръст. Той влезе само до втората става. Ричард го свали и го пхна в джобчето на жилетката си, както обикновено правят мъжете. После поръча по телефона файтон.

На гарата в осем и трийсет и две успя да се добере в гъмжилото до госпожица Лантри.

— Не бива да караме мама и другите да ни чакат — каза тя.

— Бързо към театър „Уолак“ — поръча незабавно на кочияша Ричард.

Те полетяха по Четиридесет и втора към Бродуей, а после надолу по белозвездната уличка, която води от меките ливади на залеза към скалистите зъбери на изгрева.

На Тридесет и четвърта улица Ричард дръпна рязко прозорчето и каза на кочияша да спре.

— Изтървах си пръстена — извини се той и скочи долу. — Той е спомен от майка и ще ми е много неприятно, ако го изгубя. Няма да ви забавя и минута — видях къде падна.

Няма и след минута той се върна с пръстена.

Но точно в тази минута пътя на файтона препречи трамвай. Кочияшът се опита да завие вляво, но този път пътя му прегради голям пощенски фургон. Сега се опита да заобиколи отдясно, но се наложи да отстъпи назад поради камиона с мебели, чието място съвсем не беше тук. Помъчи се все пак да се измъкне заднешком, но изтърва

поводите и изпсува както подобава. Файтонът бе напълно блокиран от тази невъобразима блъсканица от превозни средства и коне.

Случват се понякога такива задръствания, които най-неочаквано спират цялото движение в този огромен град.

— Защо не карате? — изгуби търпение госпожица Лантри. — Закъсняваме.

Ричард се изправи във файтона и се огледа. Застиналият поток от карети, камиони, файтони, камионетки и трамваи изпълваше така плътно голямото пространство, където Бродуей, Шесто авеню и Трийсет и четвърта улица се пресичат, както възпълничка девойка изпълва тесен корсет. И въпреки това по всички улици към тази пресечка с грохот се носеха всякакви превозни средства и се врязваха в тази нечувана блъсканица, чиято шумотевица се усилваше от гълчавата и ругатните на шофьори и кочияши. Сякаш цялото движение на Манхатън се бе запечатало на това място. Дори най-старият нюйоркчанин измежду хилядите зяпачи по тротоарите не помнеше да е виждал такова небивало улично задръстване.

— Много съжалявам, но не е възможно да се измъкнем — каза Ричард и седна отново на мястото си. — Такова задръстване няма да се отпусти и след час. Но виновният съм аз. Ако не бях изтървал пръстена...

— Бихте ли ми показали този пръстен — каза госпожица Лантри. — Явно нищо не може да се направи, така че вече ми е все едно. Пък и театърът е такава скука.

В единайсет часа същата вечер някой почука лекичко на вратата на Антъни Рокуол.

— Влез! — извика Антъни, който, облечен в червен халат, четеше книга за пиратски приключения.

Беше леля Елен, която приличаше на белокос ангел, забравен случайно на земята.

— Те вече са сгодени, Антъни — обяви спокойно тя. — Момичето е дало дума на нашия Ричард. По пътя към театъра станало голямо задръстване, та не могли да се измъкнат цели два часа. И знаеш ли, братко, не се хвали повече със силата на парите си. Само единственият символ на истинската любов — пръстенът, който олицетворява безкрайна и безкористна преданост — е помогнал на нашия Ричард да намери щастието си. Той го изпуснал на улицата и се

върнал да го вземе. И точно тогава се случило задръстването. Докато файтонът чакал, Ричард ѝ се обяснил в любов и получил съгласието ѝ. Парите, братко, са боклук в сравнение с истинската любов.

— Добре де, разбрах — каза старият Антъни. — Радвам се, че нашето момче сполучи. Аз му казвах, че няма да пожела никакви средства, ако...

— Но братко мой, какво щяха да помогнат твоите пари?

— Сестро — каза Антъни Рокуол, — моят пират е изпаднал в адско затруднение. Корабът му се е пробил, но той толкова добре знае цената на парите, че едва ли би го оставил да потъне. Остави ме, моля те, да си дочета главата.

Разказът би трябвало да завърши тук. Авторът с такова нетърпение очаква края, с каквото го очаква и читателят. Но трябва да изгребем до дъно кладенеца, за да се доберем до истината.

На другия ден някакъв човек със зачервени ръце и синя вратовръзка на капки, който се назова Кели, се яви в къщата на Антъни Рокуол и незабавно бе приет в библиотеката.

— Е, какво — каза Антъни и извади чековата си книжка, — сапунът се свари добре. Я да видим... получили сте в брой пет хиляди.

— И доплатих от себе си още триста — каза Кели. — Наложих се да надхвърля малко сметката. Фургоните и файтоните взеха по пет; но камионите и колите с по два коня — по десет. Шофьорите искаха най-малко десет, а онези, които караха товари — двайсет. Най-много ме оскубаха полицаите — на двама по петдесет, а на останалите по двайсет и двайсет и пет. Ама беше добре изиграно, нали господин Рокуол? Добре че Уилям Брейси не видя тази масова сцена на колела; щеше да се пръсне от завист. Хем без нито една репетиция. Момчетата бяха точни до секунда. И цели два часа — игла да хвърлиш, нямаше къде да падне.

— Ето ти хиляда и триста, Кели — каза Антъни. — Твоята хилядарка и онези триста, които си платил от себе си. Ти не се отнасяш с презрение към парите, нали, Кели?

— Кой, аз ли! — възкликна Кели. — Мога да убия човека, който е измислил беднотията.

Кели беше вече на вратата, когато Антъни го спря:

— Да си забелязал в навалищата едно голо дебеличко момченце със стрели и лък?

— Не, не съм — отвърна озадачен Кели. — Ако е било там, полицаите сигурно са го прибрали, преди аз да пристигна.

— Аз пък си мисля, че малкият негодник е успял да изчезне — засмя се Антъни. — Всичко хубаво, Кели.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.